

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN SECOLELE II-III D.H. LA DANCU ȘI MEREȘENI, RAIONUL HÎNCEȘTI

DE
LARISA CEBAN

Spațiul pruto-nistrean în primele secole d. H. a fost studiat, în general, destul de bine din punct de vedere arheologic. Cu toate acestea, unele zone au rămas încă puțin cunoscute, datorită fie lipsei descoperirilor, fie nepublicării acestora. Într-o asemenea situație se află și o microregiune situată între Prut și cursul superior al Cogîlnicului, și anume pe toată zona străbătută de râul Lăpușna, începând de la izvoare la nord și până la vărsarea în Prut spre sud. Descoperirile inedite pe care le publicăm în continuare provin din localitățile Dancu și Mereșeni.

1. **DANCU**, raionul Hîncești, R. Moldova. Pe teritoriul fermei de păsări din satul Dancu, cu ocazia amenajării unui beci, au fost descoperite și distruse două morminte de înhumăție. Primele cercetări la fața locului au fost făcute în anul 1976 de I. Hîncu¹, care efectua săpături arheologice în complexul de așezări de la Hansca. Cu acest prilej el a adunat de la localnici toate informațiile referitoare la cele două morminte, pe care le-a consemnat într-un raport asupra cercetărilor arheologice întreprinse de el în anul 1976². Totodată, a reușit să recupereze trei vase de lut și un fragment dintr-un pumnal de fier, care în prezent se află la Muzeul de istorie și studiere a ținutului natal din Hîncești³.

Mormântul 1. Potrivit informațiilor primite de la localnici, scheletul ar fi aparținut unei persoane mature și se găsea la adâncimea de 1,40 m. Poziția lui era întinsă pe spate, cu mâinile pe lângă corp, având craniul orientat spre NE și picioarele spre SV. În partea stângă a scheletului, în zona bazinului, se aflau două vase de lut. Primul din ele este o cană lucrată la roată din pastă fină cenușie, având corpul de formă aproximativ globulară, gâtul înalt cilindric, marginea răsfrântă la exterior și fundul inelar (fig. 1,1). Toarta, lucrată dintr-o bandă groasă cu nervură mediană, este arcuită puternic la partea superioară, căzând oblic pe gâtul câinii ($I = 12, 5$ cm). Al doilea vas este un castron lucrat în aceeași tehnică și tot din pastă fină cenușie (fig. 1,4). El are partea superioară aproximativ cilindrică, marginea dreaptă, ușor răsfrântă și fundul inelar. Vasul a fost spart și apoi reparat în antichitate, așa cum o atestă cele șapte găuri mici, rotunde, de pe marginea unor fragmente din pereții lui ($I = 12,5$ cm; $D = 25,5$ cm). În interiorul castronului se afla un fragment dintr-un pumnal de fier având lama cu două tășuri (fig. 1,3).

Mormântul 2. Din schelet, aflat la circa 1,25 m adâncime și aparținând unui copil, s-au păstrat doar craniul și alte câteva resturi de oase într-un stadiu avansat de putrezire. El pare să fi fost orientat cu capul spre NV. Lângă schelet se aflau două vase lucrate cu mâna, aflate într-o stare de conservare proastă. De altfel, unul din ele s-a fărâmițat complet, pe locul descoperirii. Al doilea vas, lucrat dintr-o pastă grosieră cu șamotă, prezintă o suprafață aspră, de culoare cenușie cu pete negre și cărămizii (fig. 1,2). El are forma sferoidală, fundul plat și marginea răsfrântă. Vasul păstrează pe umăr urma unei torți, după cât se pare cu secțiunea circulară ($I = 14$ cm).

2. **MEREȘENI**, raionul Hîncești, R. Moldova. Lângă satul Mereșeni, cu ocazia amenajării instalațiilor de filtrare ale Fabricii de vinificație, au fost distruse mai multe morminte de înhumăție⁴. Astfel, săpându-se groapa de fundație pentru cazangerie, au fost descoperite vreo opt morminte de înhumăție, care, după

¹ Mulțumiri deosebite aducem și pe această cale domnilor I. Hîncu și Gh. Postică, care ne-au oferit pentru publicare descoperirile de la Dancu și Mereșeni.

² Raport aflat în arhivele Institutului de istorie veche și arheologie din Chișinău: I. Hîncu, *Отчет о полевых археологических исследованиях, проведенных в 1976 году на памятниках у села Ганска, Котовского р-на МССР, Данку и Погонеști, Котов-*

ского р-на, затронутых в результате строительства, Kișinev, 1976.

³ Mulțumim doamnei Galina Filînciuc, colaboratoarea Muzeului din Hîncești, care ne-a înlesnit studierea colecțiilor de materiale de la Dancu și Mereșeni.

⁴ Primele cercetări la fața locului au fost făcute tot de I. Hîncu în 1976. Vezi și nota 2.

relatările lucrătorilor, s-ar fi aflat la o adâncime de circa 1,20-1,80 m. Scheletele erau orientate cu capul spre nord sau pe o direcție apropiată de aceasta. Poziția lor era întinsă pe spate, cu mâinile pe lângă corp. De regulă, alături de fiecare schelet se aflau câte două vase de lut, unul de dimensiuni mai mari, iar altul mai mic. Lângă unul din schelete s-ar fi găsit un „lănțișor de cupru”, iar lângă un altul un „pandantiv”.

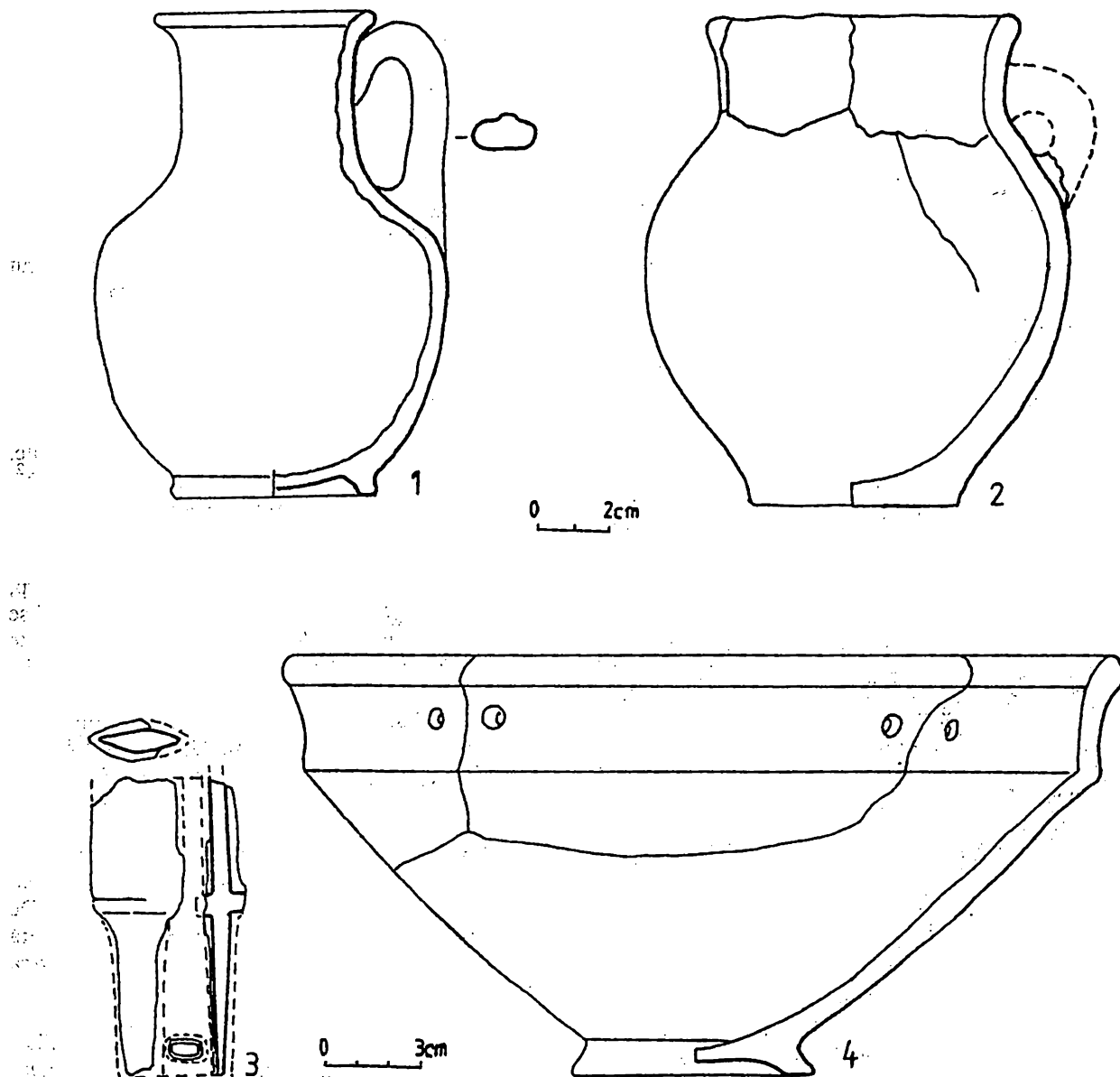

Fig. 1. Vase de lut (1-2, 4) și pumnal de fier (3) descoperite la Dancu (1, 3-4, mormântul 1; 2, mormântul 2).

Din inventarul mormintelor de la Mereșeni s-au păstrat doar două vase de lut, și aceasta prin grija profesorului de geografie de la școala din localitate. Vasele se găsesc în prezent la Muzeul din Hîncești. Primul vas, de formă globulară, cu fund inelar, marginea răsfrântă și toartă din bandă rectangulară în secțiune, cu caneluri largi pe ambele fețe (fig. 2,1), este lucrat la roată dintr-o pastă roșie, fiind de factură romană. Corpul, acoperit în cea mai mare parte cu firnis de culoare cafenie închisă, de calitate inferioară, este ornamentat cu o nervură în relief pe gât și cu linii oblice excizate pe aproape tot corpul vasului ($I = 14,5$ cm). Al doilea vas este un ulcior miniatural, lucrat la roată din pastă fină cenușie, cu șamotă în

compoziție (fig. 2,2). El are corp globular, gât tronconic în formă de pălnie și marginea scurtă și dreaptă, verticală, întărită de o nervură în relief la bază. Fundul este inelar și toarta circulară în secțiune. Imediat sub gât au fost executate două caneluri largi, orizontale ($I = 9$ cm):

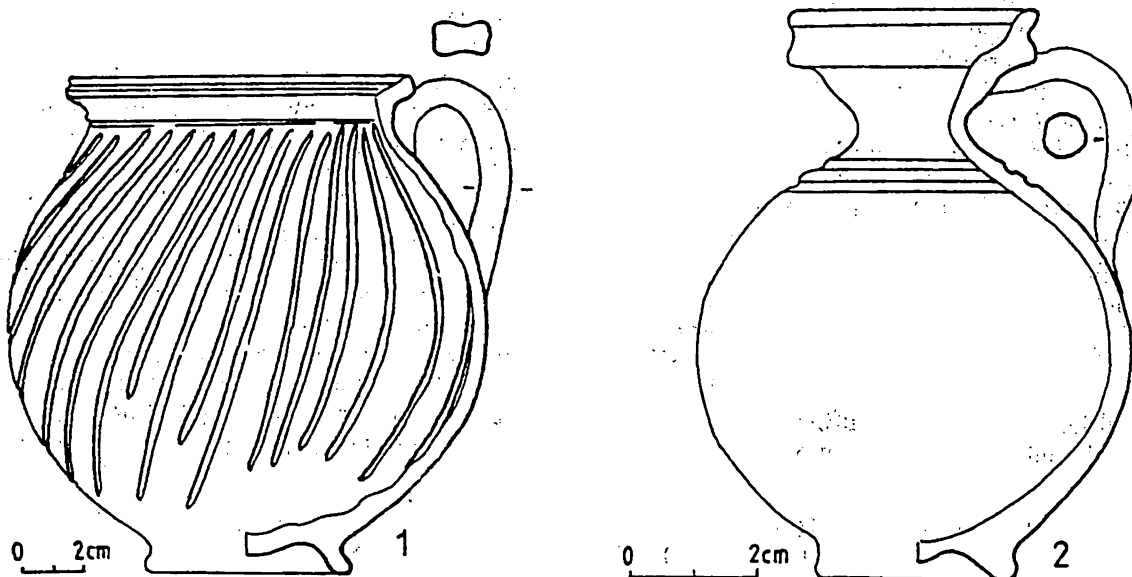

Fig. 2. Vase de lut descoperite la Mereșeni.

Descoperirile de la Dancu și Mereșeni prezentate mai sus au fost făcute întâmplător, iar datele referitoare la caracteristicile complexelor din care provin rămân sumare și incomplete. Totuși, este de menționat că, după toate informațiile descoperitorilor, ca și după starea de conservare a vaselor de lut recuperate, materialele provin sigur din morminte de înhumare.

În ceea ce privește ceramica de la Dancu, două vase au fost executate la roată din pastă fină, iar un al treilea a fost modelat cu mâna din pastă grosieră. Toate cele trei vase își găsesc analogii din abundență în zonele învecinate. Astfel, forma de castron de la Dancu cu umerii mai ridicați, partea superioară cilindrică, marginea uneori ușor îngroșată sau evazată și fundul inelar, se întâlnește foarte frecvent și în mai multe variante în așezările și necropolele dacilor liberi, fiind considerat tipic pentru acest mediu cultural. Spre exemplu, el apare la Poieniști⁵, Poiana – Dulcești (așezările de la Varniță și Siliște), Butnărești și Pădureni⁶. La Văleni acesta este tipul de castron cel mai frecvent⁷, fiind prezent în morminte din ambele faze, așadar în a doua jumătate a secolului al II-lea și în prima jumătate a celui următor⁸. În câteva cazuri au fost semnalate asemenea castroane și în morminte sarmatice, cum ar fi în acelea de la Oltenița – Renie⁹, Gura Ialomiței¹⁰ și Risipeni¹¹. Cel de al doilea vas lucrat la roată de la Dancu este o cană cu gât cilindric și corp globular, o formă care își găsește numeroase corespondențe în complexele dacice, ca și în așezările și necropolele de pe litoralul nord-pontic, de unde ele au pătruns și în mediul sarmatic. O analogie perfectă o înregistrăm în mormântul sarmatic nr. 2 de la Ostrivec¹² – Olečcina¹². În ceea ce privește tipul de vas din pastă grosieră lucrat cu mâna, el apare frecvent în mediul sarmatic, de cele mai multe ori fără toartă.

⁵ R. Vulpe, *Săpăturile de la Poieniști din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 387, 404-405, 407, 452, fig. 274; 318; 327.

⁶ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 75, pl. LXXXVII, 1; LXXXVIII, 2; LXXXIX, 1; XC, 11; XCI, 2, 4, 6; XCII, 3-5.

⁷ I. Ioniță și V. Ursachi, *Văleni. O mare necropolă a dacilor liberi*, Iași, 1988, p. 71, 75-77, fig. 66, 4.

⁸ *Ibidem*, p. 96-97.

⁹ S. Morintz, B. Ionescu, *Cercetări arheologice în împrejurimile orașului Oltenița (1958-1967)*, în *SCIV*, 19, 1968, 1, p. 100-101, fig. 6, 1.

¹⁰ C. Mușteanu și R. Lungu, *Noi descoperiri sarmatice din județul Ialomița*, în *SCIVA*, 29, 1978, 3, p. 429, fig. 2, 10; 3, 11.

¹¹ E. A. Rikman, *Etničeskaja istorija naselenija Podnestrov'ja i prilagajuščego Podunav'ja v pervykh vekach našej ery*, Moskva, 1975, p. 34, fig. 2,1; V. Grosu, *Chronologija pamjatnikov sarmatskoj kul'tury Dnestrovsko-Prut'skogo mezhdureč'ja*, Chișinău, 1990, p. 71, fig. 20 B.

¹² M. Ju. Smiško, *Sarmats'ki pohovannja bilja s. Ostrivec, Stanislavs'koji oblasti, în Materialy i doslidžennja z arheologiji Prikarpat'ja i Volyni*, 5, 1962, p. 59-61, pl. 1,4.

Astfel, exemplare similare sau destul de apropiate acestuia au fost descoperite la Taraclia, Pașcani¹³, Lișcoteanca¹⁴, Ploiești – Triaj¹⁵ etc.

Analogiile stabilite pentru vasele de la Dancu, în special a exemplarelor lucrate la roată, atestă că mormintele din această necropolă se datează aproximativ în secolele II și III d. H. Cât privește apartenența etnică, după unele caracteristici și anume înmormântarea după ritul înhumației, tipul de vas lucrat cu mâna din mormântul nr. 2 și pumnalul având lama cu două tășuri, mormintele de la Dancu trebuie atribuite populației nomade sarmatice. Ceramica lucrată la roată, așa cum s-a constatat în foarte numeroase cazuri, a fost preluată de sarmați fie din mediul dacic, fie din centrele nord-pontice.

Aproximativ aceeași încadrare culturală și etnică poate fi făcută și pentru mormintele de la Mereșeni, deși în cazul acestora materialele păstrate nu sunt de factură sarmatică. Totuși, ritul de înmormântare este și aici înhumația. De asemenea, vase de tipul acelor recuperate se găsesc și în alte complexe atribuite sarmaților. Astfel, vasul globular cu toartă, de proveniență romană, uneori chiar cu decor de linii oblice excizate, este întâlnit și în alte morminte sarmatice, cum ar fi în acelea de la Brăila – Liceul de chimie¹⁶ și Lișcoteanca¹⁷. El datează tot în secolul al II-lea d. H. Celălalt vas de la Mereșeni, cu corpul globular și gura în formă de pâlnie, este lucrat la roată din pastă fină cenușie și are o formă tipică produselor de factură provincial-romană. O cană romană din pastă roșie de un tip apropiat, având însă dimensiuni mai mari, a fost descoperită în mormântul sarmatic nr. 2 de la Unțești, jud. Vaslui¹⁸.

Materialele arheologice de la Dancu și Mereșeni completează lista mormintelor sarmatice din spațiul pruto-nistean. De altfel, noile descoperiri sunt situate într-o microregiune din care lipseau anterior astfel de vestigii. Trebuie remarcat însă că ele se situează în preajma râului Prut, de-a lungul căruia, atât la nord, cât și la sud, au fost semnalate și cercetate anterior un număr important de morminte de același fel.

DÉCOUVERTES ARCHÉOLOGIQUES DES IIe-IIIe SIÈCLES APRÈS J.-C. À DANCU ET MEREȘENI, DÉPARTEMENT DE HÎNCEȘTI

RÉSUMÉ

On fait connaître quelques vestiges archéologiques découverts dans la zone centrale dans l'espace prutho-dniestrien, dans la microrégion située entre la Pruth et le cours supérieur du Cogîlnic. Ces découvertes ont été faites fortuitement à la suite des travaux de construction exécutés vers le milieu des années 70, mais jusqu'à présent elles sont restées inédites. De nos jours les matériaux découverts à Dancu et Mereșeni se trouvent au Musée d'histoire de Hîncești. Les données concernant les traits caractéristiques des complexes d'où proviennent ces matériaux – 4 pots travaillés au tour et un autre modelé à la main – sont sommaires et incomplètes, mais il est sûr qu'ils proviennent de tombeaux d'inhumation avec l'orientation vers le nord des squelettes. À Dancu, sur le territoire de la ferme de vîlăile on a découvert et détruit deux tombeaux. Du tombeau numéro 1 proviennent deux pots travaillés au tour, de pâte grise, qui se trouvaient au côté gauche du squelette, dans la région du bassin. Le premier pot représente une tasse de 12,5 cm de hauteur (fig. 1,1). Le second c'est un bol (hauteur – 12,5 cm, diamètre 25,5 cm) qui a été cassé et réparé dans l'Antiquité, fait attesté par sept petits trous dans les parois du bol (fig. 1, 4). À l'intérieur de ce bol se trouvait un fragment d'un poignard en fer à double tranchant (fig. 1,3). Du tombeau numéro 2 de Dancu s'est conservé un pot travaillé à la main en pâte grossière, de couleur grise à taches noires et orange, avec la hauteur de 14 cm (fig. 1,2).

Non loin du village de Mereșeni, à l'occasion du montage des installations pour filtrage de la fabrique de vinification, on a détruit plusieurs tombeaux d'inhumation. De leur inventaire ce sont seulement deux pots travaillés au tour qui se sont conservés. Le premier pot, de forme globulaire, est travaillé en pâte rouge, étant de facture romaine (hauteur – 14,5 cm). L'extérieur du pot est ornementé de rayures obliques incisées et recouvert d'une fine couche couleur brun foncé de qualité inférieure (fig. 2,1). Le second pot représente une cruche en miniature travaillée en pâte fine grise. Hauteur = 9 cm (fig. 2,2).

Les analogies établies pour les pots de Dancu et de Mereșeni, ainsi que le fragment de poignard atteste que les tombeaux de ces deux nécropoles peuvent être attribués à la population nomade sarmatique, qui a repris la poterie soit au milieu dace, soit aux centres nord-pontiques. On date ces nécropoles aux environ IIe-IIIe siècles après J.-C.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. Pots en terre cuite (1-2, 4) et poignard en fer (3) découverts à Dancu (1, 3-4, le tombeau 1; 2, le tombeau 2).

Fig. 2. Pots en terre cuite découverts à Mereșeni.

Traduit par MICHAELA SPINEI

¹³ V. Grosu, *Novye sarmatskie pamjatniki na territorii Moldavii*, în *Arheologičeskie issledovanija v Moldavii v 1979-1980*, Chișinău, 1983, p. 31, 32, fig. 2,17k; 5,1.

¹⁴ N. Harțușe și F. Anastasiu, Catalogul selectiv al colecției de arheologie a Muzeului Brăilei, Brăila, 1976, p. 231-232, fig. 477.

¹⁵ Gh. Bichir, *Les Sarmates au Bas-Danube*, în *Dacia*, N. S., XXI, 1977, pl. 8,1.

¹⁶ N. Harțușe și F. Anastasiu, *op. cit.*, p. 239-240 (Nr. 490).

¹⁷ N. Harțușe, *Raport asupra săpăturilor arheologice de la Lișcoteanca, jud. Brăila*, în *Materiale și cercetări arheologice. A XIV-a Sesiune anuală de rapoarte*, Tulcea, 1980, p. 76, fig. 21,3.

¹⁸ V. Palade, *Descoperiri sarmatice din secolele II-III e. n. în sud-estul colinelor Tutovei*, în *Cercetări*, S. N., IX-X, 1978-1979, p. 247, fig. 3,11.